

Titel: Kort Efterretning om de Kongelige Domainers forrige og nu værende Økonomiske Forfatning paa Wordingborg Amt. Forfattet i et Brev.

Citation: "Kort Efterretning om de Kongelige Domainers forrige og nu værende Økonomiske Forfatning paa Wordingborg Amt. Forfattet i et Brev.", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 14*, N. Møller, 1773, s. 1.
Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_014-shoot-workid2_014_010.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 14

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Kort Efterretning om de Kongelige Domainers forrige og nu værende

Økonomiske Forfatning

paa

Wordingborg Amt.

Forfattet

i

et Brev.

Kjøbenhavn, 1773.

Trykt hos Nicolaus Møller, Kongel. Hofbogtrykker.

2

i-%

3

Min Herre,

Efter de Undersøgninger, man har haft den fuldkomneste Leilighed til at anstille over den Deel af Vordingborg Amt, som tilhører de Kongelige Domainers, erfares at der neppe findes nogen Bye, uden en, to, tre til flere øde Gaarde, hvis Bygninger Tid efter anden enten ere nedfaldne, eller forvandlede til Huse, og Jorderne deelte blant Byens tilbageblevne Jordbrugere.

Aarlig at sætte fra og til Gaard, er og har været ligesaa almindelig paa dette Distrikt, som paa det mest forarmede Proprietair-Gods i Landet. Man tæller Gaarde, som i ringere Tid, end 3 Aar, har haft ligesaa mange Opsiddere, og efter Beretning de i Mæhrn Sogn, som i 23 Aar har haft femten.

Snart tager man en vinskabelig Huusmand med Familie og hvad han eier, og med Magt sætter i en Gaard, efter at en anden af lige Skiebne uden Lov og Dom

4

undertiden for 12, 10, ja 7 Rigsdalers Restants er gaaet nøgen ud i Forveien med Børn, uden at erholde mindste Deel af hvad de har indført, eller deres Creditorer; Kongen alene beregnes alting til Indtægt. Snart skal en ung Karl betræde en forhutlet Gaard. Uden Ægteskab kan han intet udrette. Han nødes altsaa at gifte sig, han avler Børn, og naar han og Konen have tilsat, hvad de have tient i deres fyrigste Alder, og det øvrige beregnet Kongen til Indtægt, saa er han reiseferdig atter med to, tre og flere nøgne Børn, og saa fremdeles en Familie i den Bye, to i den, ligesaa mange i den tredie, et Aar efter det andet. Disse arme Familier forvandles til Indsiddere, og tilligemed Børnene hielpes for Tiden at fortære Bondens ringe Forraad. De udgjøre det største Corps af de unyttigste Lemmer i Staten, og det overordentlige Betler-Selskab, som findes paa dette District, Med faa Ord: Naar man undtager nogle faa Lands, byer, og blant disse de især, som udmærke den Danske Prinds Jørgens nyttige Forbedringer i Landbruget, saa ere de fleste Bønders Forfatning i Almindelighed ligesaa slet, og for en betydelig stor Deel slettere, end paa endeel af de Jordegodser i

Landet, der findes i private Mænds Hænder af ringe Formue og maadelig Indsigt i Landvæsenet Med alt dette have Kongens Indtægter af disse Domainer, som Jorddrot, hidindtil neppe været Halvdelen imod hines af mindre Herligheder og mindre Godhed.

5

Efter en Beregning, som salig Kammer-Raad og Amts-Forvalter Teilmann i Vordingborg har meddeelt, med Forsikring at denne var forfattet ved Hr. Stats-Raad L **, i Følge de til det Kongel. Rentekammer overgivne Regnskabers Indhold, skal Jordebogens Indtægter af disse Domainer i det Vordingborgske Distrikt ikke aarligen have beløbet sig over 10000 Rdlr., det ene Aar at bøde paa det andet, fra 1758 til 1768.

Den Strekning af Landet, som udgjør de Kongel. Domainer paa denne Kant af Sielland, bestaaer i Ager og Eng, Hartkorn af 3942 Tønder 3 Skiepper, i Skovskyld 69 Tønder 6 Skiepper, foruden 25 Tønder 4 Skiepper Mølleskyld.

Ved at antage et maadeligt Tal i Tønde Land beregnet, som dette Hartkorn udgjør, saa bliver de Kongel. Domainers Areal at ansætte imellem 52 og 60 tusinde Tønder Land, 14000 QvadratAlen beregnet til hver Tønde, Af denne betydelige Strekning bestaaer en saare ringe Deel af slet Sandjord, men til de allerfleste Byer findes den mest frugtbare Muld, eller Leerjord, med en forholdmæssig Blanding af Muld og Sand; men paa nogle Steder reen Marskland.

Den samme fordervede Forfatning i vort Agerbrug, der ødelegger hele Dannemark, har sit Sæde paa dette Distrikt i den strengeste Forstand. Deels af

6

denne Grund, deels af flere, erfarer man, at Jordbrugerne ofte i Sand-Egnen have en rigere Høst, end de der dyrke Strekninger, eller i det mindste skatte af disse, hvis Frugtbarhed kan sættes i Ligning med de beste Jordarter i Engelland og vore Naboe-Riger.

Paa den vestre Deel af Distriktet findes fleer end 23000 Tønder Land, som dels ligger udyrket, deels staaer under Vand i de ti Maaneder af Aaret; men en stor Deel Aar ud og Aar ind, og skeer end 9000 Tønder af dette Maal ere underkastede samme Skiebne paa Distriktets østre Deel. Dette uagtet, saa have de Kongel. Indtægter af Fiskerierne indtil Aaret 1769 ikke oversteget 8 Rigsdaler.

Hvad Jordebogens Indtægter af de Kongelige Skove angaae, saa vil disse hastig kunde beregnes, naar man erfarer, at der findes de Aaringer, i hvilke Skovbøderne her paa Distriktet have beløbet sig fra 24 til 29 hundrede Rigsdaler. Legger man dette til, at den i Skovbeder ansatte Bonde, som oftest har hugget 4 og flere gange, inden han angives for første Gang, og at den angivne Skovhugst neppe, uden i meget enkelte Tilfælde, ansættes for Træets halve Værdie, saa er det let at indsee, at de Kongel. Indtrader af Distriktets Skove i 10 Aar med Grund kan beregnes til den Sum, samme ere beskadigede for i et Aar.

Skovenes udvortes Syn (og de Papirer man har ved Haanden) opdage langt borte denne Sandhed.

7

Man har troet, at naar Bonden ikkuns betalte sine Skatter, kunde det være ligemeget, af hvilken Kilde han hentede dem. Denne falske Grund har ødelagt Jordbrugerne tilligemed Skoven. Derved er et i sig selv fordervende Agerbrug endnu kommen i større Forfald, og en ligesaa stor Deel Mennesker som Creature forvandlet til Krøblinger og skadelige Borgere.

I denne Forfatning, og efter denne foreløbende almindelige Beskrivelse over Distriktets økonomiske Tilstand, kom disse Domainer under den Kongel. General-Landvæsens-Commissions Administration afvigte Aar 1771 den 6te Februari. Man behøvede ikkun at anstille faa Reiser til Landsbyerne, for at underrettes om Jordbrugernes Tilstand. Den Deel af Creaturene, som Qvægsygen og et ubevant Hoverie kort tilforn Havde sparet, creperede i Mængde af Mangel paa Foer samme For- og Efter-Aar. Taget paa Bygningerne som maatte bede paa denne Mangel, gav Hesten Livets Ophold, saa længe han stod paa Bondens Stald, men betog ham Kræfterne, saasntart han kom i Ploven. Kort: jeg undseer mig ved at nævne det, som ved tusinde Vidner kan bevises, at 7 til 8 hundrede Heste maatte af Mangel paa Foer sætte Livet til afvigte Aar paa dette Distrikt, dersom ikke denne Nød, til største Bebreidelse for vort Agerbrug, havde været almindelig i det frugtbare Danmark, naar man undtager Greven af Bernstorffs Gods, som næsten en heel Maaned

8

var Residentse-Stadens vigtigste Forraadskammer i dette Fald.

Ligesaa stor, som Nøden var for Kreaturerne her paa Distriktet, ligesaa stor erfaredes den blant Menneskene. Allerede i Martii og Begyndelsen af April Maaned indfandt sig over 30 til 40ve Familier, som reent frasagde

sig deres Gaarde, ei alene af Mangel paa Sædekorn og Plovbesten, men især af Frygt for Livets Ophold. Dette gjorde, at man saae sig nødsaget, ved en almindelig og vidnesfast Inquisition at undersøge hver Bondes Forraad af alle Sædearter, tilligemed hans øvrige økonomiske Forfatning midt i April, da det befandtes, at Hoved-Gaardens Beholdning var meget ringe for at bøde paa den Trang, der daglig sporedes.

For at give Dem, min Herre, en fuldstændig Oplysning om disse Domainers økonomiske Forfatning fra højbemeldte Commissions Administrations Tid, vil man her fremlegge Dem en summarisk Fortegnelse paa de Personers Tal af Mand- og Qvinde-Kiøn, som efter en virkelig foretagen Optælling paa Folkemængden af Distriktets Indbyggere er befunden, af Børn fra 1 til 10 Aar, af ældre fra 10 til 40, og endelig fra 40 til 60 og derover, og tillige ved Siden føie Gaardmændenes Forraad 701 i Tallet, af Kornvahre, saaledes, som samme befandtes ved virkelig Eftersyn hos hver Mand under Distriktets 3de Hoved-

9

gaarde, den 15de April 1771. Heraf skal De med ret erfare Distriktets inderlige Værdie og nærværende økonomiske Forfatning.

Efter nysberørte nøiagtige Optælling af hele Distriktets Folkemængde, fandt man samme at bestaae af 3291 Mandspersoner, og 3231 Fruentimmer, nemlig:

Mandfolk. Fruentimmer.

a) Paa Wordingborg Gods 1958 1911

b) paa Beldringe Gods - 825 817

c) paa Lekkende Gods - - 508 503

3291 3231

Altsaa hele Distriktets

Folkemængde - - - - 6522 Prs.

Af disse bestaaer Gaardmænds Familiers Tal af 701 Familie.

Ved at antage 5 Personer i hver Familie, udkommer 3505 enkelte Personer, hvilke dragne fra Folkemængdens fulde Tal, forklare os, at Folkemængden af begge Kiøn blant Huns- og Indsieder-Familierne bestaaer af 3017.

Udsættes end videre ikkun 3 Personer til hver af disse Familier, saa bliver Huns- og Indsiederes Tal her at beregne til 1005 Familier.

10

Til disse 6522 Personer eller 1706 Familiers Underhold, blev Forraaden efter forberørte virkelige Undersøgning hos enhver Gaardmand paa hele Distriktet befunden den 15 April afvigte Aar at bestaae af:

Rug 1503 Tønder 4 Skiepper Byg 5468 — - —

Havre 2397 — 7*) - For nøiere at forklare Dem, min Herre, hvorvidt denne Forraad kunde strække sig:

1) Til ovenmeldte 1706 Familiers Underhold fra 15de April 1771 til 15 September f. A.

2) Til 3942 Tønder Hartkorns Besaaening med Byg og Havre, og endelig

3) Til at styrke Kræfterne paa nogle tusinde ved den yderste Foertrang udmattede Heste i Pløie- og Saaetiden, anstilles følgende Beregning.

Man har forhen berettet, at Gaardmænds-Familierne her paa Distriktet bestaae af 701 i Tallet, og til hver Familie beregnet 5 Personer.

Til disse Personers Underhold i 5 Maaneder udsættes her end videre 25 Skiepper Rug for hver Familie, og ligeledes for 1005 Huns- og Indsieder-Familier i samme Tid 15 Skiepper.

Efter disse paa daglig Erfarenhed grundede Sætninger bliver altsaa den behøvende Forraad af Rug

*) Ved Forraadens Undersøgelse er en Trave af det udforskne Korn ansat til 8 Skiepper af alle Slags.

11

for disse 1706 Familier fra 15 April 1771 til 15de September s. A. efter den nøieste Beregning at ansætte til - 4062 Td. 4 Skp. Rug.

Ved virkelig Undersøgning blev Distriktets Forraad af Rug afvigte Aar, som før er meldt, befunden at bestaae af - - 1503 Td. 4 Skp.

Altsaa bliver Distriktets virkelige Mangel af Rug til Fødekornt at ansætte for Aaret 71 til - - 2559 Td. Rug.

Hvad Forraad af Byg angaaer, saa lærer den samme Erfarenhed, at enhver Gaardmands Familie blant disse 701 forbruge i bemeldte Tid af 5 Maaneder til Gryn, Malt,

Hønse- og smaa Korn, medvidere, 8 1/3 Tønde, og at enhver Huus-Familie i bemeldte 5 Maaneder til dette Brug fortærer 10 Skiepper Byg, saa bliver Forbrugen af dette

12

Korn for disse 1706

Familier - - 7098 Tdr. Byg.

Antages herved tillige, al ikkun 3942 Tønder Ager og Eng Hartkorn med en Tønde Korn pr. Tønde Hartkorn besaaes, saa bliver Distriktets Saaekorn af Byg her at ansætte til - - 3942 Tdr.

Ved virkelig Undersøgning den 15de April afvigte Aar blev Jordbrugernes Beholdning af Byg befunden at bestaae af - - 5468 Tdr.

Altsaa bliver Distriktets virkelige Mangel af Byg til Føde og Sædekorn at ansætte for Aaret 1771 til - - - 5572 Td. Byg.

Endelig hvad Jordbrugernes Beholdning af Havre angaaer under disse tre Hovedgaard, som og hvorvidt samme strakte sig, erfares best, naar man an-

13

tager, at hver Gaardmand blank 701 bruger ikkun 6 Heste, og disse i Pløie- Saae- og Harve-Tiden, eller 3 til 4 Uger, alle tillige fortærer 6 Tønder, saa bliver den behøvende Forraad af Havre alene til Plovbesterne paa Distriktet her at beregne til - - 4206 Tdr. Havre.

Antager man end videre efter den her i Egnen brugelige Maade, at ikkun hver Tønde Hartkorn besaaes med 4 Skiepper Havre, saa bliver Sædekornet af denne Art paa Distriktets 3942 Tønder Hartkorn, her at ansætte til - - 1971 Tdr.

Ved virkelig Eftersyn blev Distriktets Forraad af Havre afvigte Aar befunden at bestaae af - - 2398 Tdr.

14

Altsaa bliver Distriktets virkelige Mangel af Havre i afvigte Aar til Føde- og Sædekorn at ansætte til - - - 3779 Tdr. Havre.

Heraf erfare De, min Herre, at de Kongel. Domainers Korn-Mangel i det Vordingborgske Distrikt fra 15 April til 15 September afvigte Aar, efter de tilforladeligste Undersøgninger, i Følge foregaaende simple Beregninger bliver her at ansætte, af Rug - 2559 Tønder. Byg - 5572 -

Havre - 3779 —

Finde De nogen, min Herre, som skulle tvivle det allermindste paa disse Angivelsers Rigtighed, saa anseer man det for en vigtig Pligt at tilstille dem de originale Documenter, der forklare hver Mands Forraad i enhver enkelt Bye, tillige med sammes Folkemængde, som de Grunde, hvorpaa disse Beregninger ere byggede.

Overtydet om disse store Mangler søgte den Kongel. General-Landvæsens-Commission med Iver fra alle

15

Kanter, foruden Hoved-Gaardens ringe Forraad af Landgielde Byg og Havre, at samle omtrent 3 til 4re tusinde Tønder af begge Slags, for at faae Jordene besaaede, og forekomme Hungers-Nød til en Tid, da 6 til 8 Familier ugentlyg frasagde sig deres Gaarder, af Frygt for at crepere af Hunger, og da de 3 omliggende

Kiøbstæder ikke kunde afhielppe Distriktets Nød med 1000 Tønder af alle Slags; dog dette var ikke nok! Bonden skulde med al den Understøttelse af Sæde- og Føde-Korn ikke faaet Jorden besaaet, dersom høibemeldte Commission i samme Foraar havde negtet et Laan af 15 til 16 hundrede Rigsdaler til et ringe Antal af Plov-Besters Indkiøb. Med Hug faae man Bonden at spende for sin Plov om Morgenens, uden at Hestene havde Kræfter til at trække Ploven tvende Omgange, og tusinde Vidner i Egnen skal desværre forklare denne Sandhed.

Til Lykke for mange Mennesker i denne Egn viste denne Understøttelse de beste Følger, endog strax afvigte Sommer, da en stor Mængde Børn og gamle Folk nødsagedes i 3 til 4 Uger uadspurgt at ernære sig paa Bondens Erte-Ager; ligesom mange blant Bønderne i de fleste Byer maatte af det umodne grønne Byg først i Augusti. berede det Brød, der skulde tiene dem til Livets Ophold ved Høstens rette Ankomst. Men især opdagede denne i rette Tid skeete Understøttelse de ønskeligste Frugter ved de betydelige Korn-Auctioner, som her paa Distriktet bleve anstillede sidste Foraar,

16

og ved det ringe Laanekorn, Bonden til samme Tid behøvede. Alt dette uagtet, saa skal først for Alvor tilkommende Aaringer 1773 og 74 forklare, at denne Hielp ikke har været at betale med 30 til 40 tusinde Rigsdaler. De behage, min Herre, at legge Mærke til denne ubehagelige Spaadom, som ingen skal vove at gjøre Dem bekendt, uden at paalegge Dem Tavshed, i det mindste i Samling med de af vore kortsynede Landmænd, der ikke føle Mangelen, førend de selv næsten blegne af Hunger.

Dette maa være nok sagt, for paa dette Sted at give Dem den nøieste Underretning om disse Domainers væsentlige Mangler og Forfatning til den Tid samme blev underkastede den nye Administration. Dog som man tillige erfarer af Deres Brev, at De med foregaaende Underretning ikke er fuldkommen fornøiet, saa vil man strebe nærmere at opfylde Deres Ønske. De forlange, min Herre, ikke alene en saa kort, som fuldstændig Forklaring over disse Domainers økonomiske og politiske Forfatning for Aaret 1771; men endog om den Plan, Hans Majestæt allernaadigst har besluttet at udføre under høibemeldte Commissions Forvaltning, og i Særdeleshed hvad Nytte Kongen, Godset og Landet med den yderste Vished kan haabe af denne Plan for Fremtiden.

Hvor vigtig end Deres Begiering er, saa maa De dog tillade, at man ved disse Beretninger betiener

17

sig af den mueligste Korthed. I saa Fald vil man strax bede Dem at lægge Merke til, hvad forhen er berettet om de Kongel. Indtægters Beløb af disse Domainers fra 1758 til 1768: at samme i berørte 10 Aar ikke have oversteget aarlig 10000 Rigsdaler Konge- og Kirke-Tiender med Jordebogens uvisse Indtægter iberegnete, og det ene Aar bøde paa det andet. Ved en Ven i det danske Kammer skal De let blive underrettet om denne Beregnings Rigtighed, som man Her paa anden Haand har erholdt. Ikke mindre vanskeligt skal det være for Dem, min Herre, ved denne samme Ven at blive underrettet om en vis Plan, efter hvilken disse Domainers virkelige Værdie var beregnet, omtrent til 3 Tønder Guld, og enhver Tønde Hartkorn ansat til 73 Rigsdaler 2 Mark.

Antager man, at Renterne af denne Capital var bestemt paa samme Maade, som forhen fandt Sted ved de Kongel. Domainers Abalienation; saa synes denne Sætning at bestyrke hin forrige Beretning om Indtægternes aarlige Beløb, da disse tre Godser efter denne sidste indbragte den Kongel. Casse 12000 Rigsdaler aarlig.

Det er sandt, ved denne sidste Plan til Forandring med disse Domainers, var tillige forbunden en Forøgelse af nye Hoved-Gaarders Oprettelse paa Distriktet, og med disse Indretninger en nye Udgift af betydelige Summer. Til en Tid, da en Greve af Bern-

18

storffs Grundregler for Landvæsenets rette Opkomst ikke nok havde overtudet vore indsigtsfulde Landmænd om Nyttens af en fuldkomnere Plan i det Danske Agerbrug, saa blev denne under alle Betragtninger at foredrage hin gamle ødeleggende. Skade kun, at en Plan, der sigter til flere Hovedgaarders Oprettelse paa en saa ilde dyrket Strækning af Sielland, som denne, alletider indskrænker Produkternes Forøgelse til en tiende Deel af samme, og efterlade de ni Deles Cultivation til forarmede Jordbrugere, som uforandret maae forblive i den Forfatning, der er Grunden til Agerbrugets yderste Forfald og den Danske Stats inderlige Svækkelse.

Det er sandt, med denne nye Plan var tillige forbunden en Hoved-Forandring i Landsbyernes gamle fordervede Agerbrug, hvormed den første Begyndelse skeete til Ornebjerg Bye under Wordingborg Hovedgaard. Men foruden dette, at denne Plan, saavidt det tillades at dømme af Følgerne, kræver større Bekostninger, end den nu lagde, eller end den Bernstorffske, saa giver den mindre Stof til Vinskibelighed, ringere Produkter, ringere Folkemængde, følgelig ringere Indtægter baade for Staten og Jorddrotten. Hvad

man her beretter, er ikke af Dadlesyge eller overdreven Iver for den antagne Plan, dette anseer man for nedrig tænkt i en Sags Undersøgelse af saa vigtige Følger for Danmark, som denne. Ney! Erfarenhed lærer allerede, at en Gaardmand i

19

Ornebjerg Bye med alle dens naturlige Herligheder ikke drister sig til 4re Aar efter Forandringen at betale Halvdelen af de nye Paalæg, som en Bonde i Dyerløv har dristet sig at vedstaae et Aar efter Planens Execution til denne Bye. Denne Afgifternes forskellige Bestemmelse har alene sin Grund i den forskellige Nytte, som begge Planer frembyde Jordbrugerne, og denne har naturligviis igien sin Grund i de forskellige økonomiske og politiske Regler, efter hvilke begge disse Planer udføres. Hermed kan De slutte Dem til, hvad man bør dømme om det Etablissement af samme Art til Forandring i vort Agerbrug, som en vis af vore fornemste Proprietairer i Sieland for 3 Aar har udført paa et Overdrev, da han uden at spare de anseeligste Bekostninger tilsidst for 14 Dage siden skal have seer sig nødsaget at overlade en kostbar Herlighed, med Landgilden og Hoverie-Pengenes Eftergivelse i 6 Aar, som begge ikkun ere ansatte til 12 Rdlr. af nogle og 60ve Tønder Land, Leer og Muld, uden at erholde en Skilling i Rente af en anvendt Capital af meer end 700 Rigsdaler. Den nye Fæster nyder tilligemed Gaarden, som ligger omringet af 12 Kobler, 7 Heste, 2 Kiøer, 6 Faar, foruden 30 Læs Høe og ligesaa megen Halm, 2 Skovlæs Brænde, 1 Skovlæs Gavntømmer, 30 Læs Gierdsel, og for disse Herligheder nyder Jorddroten netop 12 Rdlr. aarlig om 6 Aar. Hvad Under da, om den mest Veltænkende Proprietair, den som har voget mest for at ophielpe sine Underhavende, efter slige Erfaringer frygtsom bifal-

20

der de nyttigste Forbedringer i vort Agerbrug. Dog under behørig Understøttelse og Opmuntringer til rette Tid for den første Opsiddere, der tillige havde været forbundet med den Sikkerhed, som alene frembringer Vindskibelighed, skulde Jorddroten ved en Herlighed af denne Art erholde en tredobbelt høiere Afgift aarlig, og Stedet aldrig manglet duelige og vederhæftige Beboere.

Den Plan, som Hans Majestæt allernaadigst har besluttet at udføre for disse Domainer under høibemeldte Commission, lægger de tilforladeligste Fordele strax for Dagen, efterhaanden som den udføres til ethvert enkelt Sted, og i den Orden, som et vel indrettet Agerbrug uimodsigelig tilbyder et Land af Danmarks frugtbare Herligheder. Denne Plan alene er paa det nøieste forbunden med Jordbrugernes uafbrudte Velstand, Familiernes mere end dobbelte Forøgelse, og den ædle Frihed, der opliver hin stræbsomme og nyttige Agerbruger, for at befordre hele Landets Floer og Opkomst.

For at undgaae den Vidtløftighed, man let kunde ledes i, ved at skildre denne lykkelige Forfatning i et Land; saa vil man i den Sted fremlegge Dem, min Herre, en Beregning over de Kongel. Indtægters visse aarlige Beløb efter Jordebogens Forklaring, saaledes, som samme har været forhen at beregne, og neden under føie en Beregning over sammes Indtægter

21

for Eftertiden, i Følge de Hoved-Planer og nye Grund-Regler, den Kongelige Commission har bestemt for disse Indtægters varige Forøgelse.

Efter Distriktets Jordebogs Indhold, have Indtægterne af disse Domainer i ovenmeldte 10 Aar saaledes været at beregne:

I. 1) Ved Landgilden af disse Domainer indrentes i Korn

a) Rug 610 1/2 Td. 2 Fk. d) Byg 1018 1/4 Td. 2 Fk.

c) Havre 676 1/8 Td. 3. Fk.

2) Landgilden i Penge - - - 1369 Rixd. 53

3) De 3de Hovedgaarders (Wordingborg, Beldringe og Lekkende) Indtægter efter den høieste Beregning sammes Forpagtning ere udbragte i Aaret 1765, med tilhørende Græs-Kobler - 7414

4) Konge- og Kirke-Tiende-Pengene

- - 1200

5) Fæste-Penge og deslige - - 430

6) Ubetydelige Hoverie-Penge,

da nogle betale 4 Rdlr. af 10 Tønder Hartkorn, andre 3 a 4 Mk. pr. Tønde Hartkorn, beløbe i alt til - - 205 - 48

-

7) Huuspenge - 1694 — 29 —

Tilsammen i Penge 12313 — 34 —

22

Efter den Plan derimod, som under den Kongel. General-Landvæsens-Commission er lagt for Jordebogens Indtægters Bestemmelse, bliver saavel Laanesom Landgilde-Kornets Beholdning udbragt i Penge ved offentlig Auction, efterat det høistbehøvende Laanekorn (som man dog venter inden to Aar reent at blive qvit) og Betienternes tillagde Deputater af samme Korn ere fradragne. I denne Orden er man i Stand til ved Distriktets Indtægters Beregning nu og for Eftertiden at anføre Landgilden i Penge, uden derved at holde sig til anden Pris for disse Kornvahre, end den som i mange Aar med den yderste Rimelighed vil finde Sted.

Efter denne foregaaende Anmerkning er det man skrider til Beregningen over disse Domainers Indtægter, i Følge de Forandringer, som efter den lagde Plan deels allerede finde Sted, deels inden et Aar; og de Frugter det begyndte og udførte, lægger hver Mand tydelig for Dagen.

II. 1) Landgilden af

Rug 610 1/2 Td. a 20 er 2035 Rixd. - β

Byg 1018 1/4 Td. a 12 - 2036 — 48 —

Havre 676 1/3 Td. a 7 - 788 — 78 —

2) Landgildepenge - - - 1369 — 53

3) Indtægten af Hovmarkerne til de 3 Hovedgaarde, efter sammes Inddeling til nye

Sidens Sum 6229 — 83 —

23

818 — - —

Overført - 6229 Rixd. 83 β

nye Beboere, i Følge de bestemte Afgifter, i Byg ansatte, for de allerede ved seneste Auction overladte Lodder paa Wordingborg og Beldringe Hovmarker, bliver saaledes at beregne for Eftertiden: a) af Wordingborg

Hovedgaard - 1750 T. Byg a 12 er 3500 — - —

d) af Beldringe: 409 c) af Lekkende - 380

4) Hoveriepenge, som de Hoveriegiørende Bønder under disse 3 Hovedgaarde hver især vidnesfast have forpligtet sig til, i Penge at betale, foruden nogle faa Gangog Spanddage -

5) De forhen anførte

ubetydelige Hoveriepenge - -

6) Den ved høieste Bud fastsatte Afgift af Tegilverket ved Wordingborg -

7) Konge og Kirke-Tiende-Penge

- -

Fæste-

4003 — - —

205 — 48 —

142 — - —

1200 — - —

205 — 48 —

Sidens Sum 16858 — 35 —

24

Overført 16858 Rixd. 35 ß

8) Fæstepenge, som forhen anførte, men tillige af saa ringe Vigtighed, at Kongen ved Forandring med 6 Familier paa Hovmarkerne er i Stand til, efter denne nye Forandring at erholde en ligesaa stor Sum, som tilførn af hele Distriktet -

9) Huuspengene - - -

10) Endelig for det tiende en Intrade

af de Kongelige Skove for det, som til disses største Fordeel aarlig bør hugges, og den halve Deel af det, som hidindtil er hugget til Tab for Skoven, og uden Indtægt for Jordebogen - - - -

430 — - — 1694 — 29—

2500 — - —

21482 Rixd. 64 ß

Disse blive Indtægterne af de Kongel. Domainer efter den første Plan, som den Kongel. Commission Har lagt; hvorledes samme for Eftertiden med den fuldkomneste Vished skal voxer, i Følge de nye Forandringer med Bondens Agerbrug, der paa det nøieste ere grundede paa denne Plan, vil man i det følgende kortelig forklare, og tillige vise Mueligheden af disse Indtægters dobbelte Forøgelse.

Til samme Øieblik, som den Kongel. Commission søgde at udføre den lagde Plan med Hovmarker-

25

nes Inddeling til nye Familier og Jordbrugere paa disse Domainer, til samme Tid gjorde man Begyndelse med denne Plans Execution til Distriktets Landsbyer. I Haab om strax at lægge Indretningens Fordele for Dagen, blev Dyerløv Bye under Beldringe Sogn og Gods udrnerket som den første blant de sletteste. Beboernes ekonomisike Forfatning forklares best, ved at meddele Dem, min Herre, følgende ukonstlede Bonde-Riim, saaledes som det længe i Egnen, har været qvædet om denne fattige Bye:

Baarse er en stor Stad,

I Hadstrup har de liden Mad,

Faxinge ligger i en Hule,

I Dyerløv har de aldrig en Smule.

Afvigte Efteraar 71 blev Anlegget til Forandring med denne Byes Agerbrug bragt saavidt, at Indelingsplanen var bestemt paa Markerne i den Orden, der gav Byens 14ten Jordbrugere Leilighed ved Lodkastning den 26 September at erholde deres særskilte Deel af Ager og Eng paa et samlet Sted for sig alene, tilligemed en bestemt Skovpart for hver Gaard. Under behørig Opmuntring, og fornøden Assistance af det behøvende Ege-Tømmer til Stolper og Løsholter, samt Forsikring om et Laan af 50ve Rigsdaler i Penge, som i 5 Aar igien skulle betales, udmerkede den Vindskibeligheds Aand, som strax bor besiele slige Forandringer, især 4re af denne Byes Gaardmænd.

26

Det forstaaer sig, min Herre, uden med Misfornøielse og nedslagne Ansigter kunde Bonden umuelig saavel her, som hisset, gaae denne første Forandring i møde. Men dette er just den rette Tidspunkt, da den, som Opsynet er betroet, skal vise de Gaver og den Aarvaagenhed, der kræves for at bringe de længe Uvirksomme Siele til først at føle sig selv, og siden lidt efter lidt at indsee de mange ukiendte Fordele, som ere forbundne med Forandringen, naar Planen for det øvrige i alle sine Dele er udført efter de økonomiske og politiske Regler, der uomgiengelig bør forbindes med samme, om hvilket alt, den Deel af de trykte Breve om den Bernstorffske Indretning i Gientofte Sogn, som De, min Herre, allerede førend deres Ud gave have i Hænde, nærmere kan underrette Dem.

Man kan derfor ikke uden Følelse erindre den Vindskibelighed de fleste af denne Byes Jordbrugere udviste endog saa Dage efter Lodkastningen, hvormeget Hoben end søgde fra alle Kanter ved de haardeste og haanligste Udtryk at unterstytte disse Mænds billige Frygt for ukiendte Følger. Dog al Modstand uagtet, saa

lagde 4re Gaardmænd Haanden paa Arbeidet med den Fremgang, at disse ved at opføre 44 Fag nye Stuehuus samme Efteraar, bleve tilkiendte den ved Placaten af 20 Martii 1771 allernaadigst udlovede Præmie as 100de Rigsdaler. I denne Sommer er atter en Familie udflyttet, saa at fire Gaardmænd i denne Vinter holde Dug og Disk paa deres særskilte

27

Lod under Dyerløv Bye, og tæller man ved October Maanedes Udgang paa dens Marker og til disse nyebygte Gaarde 132 Fag Stue- og Udhuus.

De Mænd, hvis nye Vindskibelighed blant disse 14 Jordbrugere især fortiente offentlig at bemerkes, er Jens Larsen paa Kirkens Lod, Fader til 8te levende Børn, Hendrik Willumsen paa Wimlegaarden, 2de Mænd, som gjøre Indretningen Ære, samt Erich Nielsen paa Holmegaarden, og Anders Claussen, den fattigste blant dem alle, paa Onsgaarden. Den femte Beboer, paa Humlegaarden, blev af Træghed og Armod tilbage under Arbeidet i dette Foraar: dog uden Tab enten for Indretningen eller denne Beboer selv. Manden er tilsagt en skikkelig Afstaaelse med fri Huus paa Gaardens Grund i Byen, og aarlig Undertag af en Tønde Rug og en Tønde Byg. Naar først de belovede Arve-Fæstebreve blive meddeelte, bør Herligheder under denne Forsikring ikke feile Liebhabere uden Eftergivelse i de bestemte Paalæg. Nei! under de mest billige Understøttelser, Indretninger af denne Art kræve, bliver det en Vanære for alle Forandringer i vort Agerbrug, eller med andre Ord, for de Mænd, der bestyre Anlægget, dersom nogen Plet Jord ikke indrentede de anordnede Paalæg, saasnart Beboerne forundes de Herligheder og Friheder, som skikke sig for Forandringen. Et andet er det, om disse Afgifter, disse Paalæg ikke saa promte indløbe af enhver Jordbruger i Forandringens første Aar, dette Laan er lettere at overvinde end det heles Eftergivelse med nye Forskud, enten til den samme Fa-

28

milie eller en anden. Den Tanke, min Herre, at Jorddrotten ikke kan fæste en Plet Jord bort, og af denne ikke erholde en maadelig Indtægt, uden at Fæsteren skienkes mere i Vahre og Penge, end Jorden er værd, passer sig alene for vor nærværende usle Forfatning i Agerbruget, og understøttes ingen Landmænd Heftigere, end de, der haabe at løse Proprietairen af Aaget, naar han ikke selv længere formaaer at bære det. Det maa være nok sagt paa dette Sted i Anledning af den nye Indretning til Dyerløv Bye.

Indeværende Aar er den samme Forandring udført med ti Gaardmænd til Lekkende Bye under Hoved-Gaarden af samme Navn, blant disse fandtes en Gaard, hvis Bygning Ilden fortærede i Foraaret 71, og som forrige Sommer igien er opbyggt paa den Deel af det saa kaldte Stokke Overdrev, der tilhørte Lekkende Bye, ved hvilken Lejlighed tillige det øvrige af dette hidindtil udyrkede Overdrev blev deelt til Ugledie og Skallerupe Byer, som lodtagne i samme. De andre ni i bemeldte Lekkende ere hver især tildeelte deres Jorder paa et samlet Sted, i den Orden, at disse nye Lodder med den mueligste Regularitet grendse paa Byens Grund og Gaardenes Bygninger, da et Mageskifte fandt Sted med Hovedgaardens Marker, der omringede Byen, og Sklidte den fra dens Marker i en Afstand paa 10 til 1200 Alen, alt efter en Plan, der i følge bemeldte Mageskifte, tillader Opsidderne at boe i den ene Ende af deres Jord, og ligeledes uden Forandring at

29

udflytte Gaardens Bygning, ligesom deres Indsigt og Indretningens nye Frugter tillader dem at benytte sig af denne væsentlige store Fordeel for en Jordbruger.

Saasnart Inddelingsplanen var bestemt paa Marken til denne Bye, havde man den Fornøielse, at Gaardmændene eenstemmig udbade skriftlig, at ingen Lodkostning maatte finde Sted imellem dem, som enhver Mand især fandt sig fuldkommen fornøiet med den Lod, der beqvemmeligst grendse til hans Gaards Bygning i Byen, hvilket og skeete.

Ligeledes er i dette Efteraar under Wordingborg Hoved-Gaards Gods Skagerupe Byes Jorder inddeelte efter forberørte Plan til 7 Gaardmænd. Af disse blev atter en Gaard i dette Foraar lagt i Aske, fom af nye sidste Sommer er opbyggt paa Markernes yderste Grendser og Gaardens særskilte Lod. Efter nogle faa Dages Modstand og Misfornøielse, som man alletider maa tilgive en Bonde under saa betydelige Hoved-Forandringer, blev Lodkastningen af de øvrige sex paa det høitideligste foretagen midt paa Byens Marker den 6te October.

Endelig er under samme Hoved-Gaard 2de andre Gaarde udflyttede, og af nye opbygte næstafvigte Sommer til Kiøng Bye, som ligeledes i Foraaret 72 forulykkedes ved Ildsvaade, og Opsidderne tildeelte deres særskilte Herligheder paa et samlet Sted af Byens

30

yderste Jorder. Tre af disse afbrendte og udflyttede Gaarde, beboes i denne Vinter af de forulykkede Familier,

den fjerde Gaardmand til Kiøng Bye flytter først i sin nye Bygning til Foraaret, som han brugte for meget af Sommeren til at besvære det danske Kammer med de mest ugrundede Klagemaal.

Saaledes er paa en Tid lidet over Aar den lagde Plan udført til fire forskellige Landsbyer med 34 Familier paa en Strekning omtrent af 1900 Tønder Land, og paa samme Strekning opført 92 Fag Stuehuus, samt 133 Fag Udhuse, i alt 225 Fag nyt Huus. Disse Bygninger ere alle saavel indrettede, at enhver Mand af ulige bedre Kaar, end vore Bønders i Almindelighed, skulle uden Misfornøjelse bebøe samme. Det som mere er, man vover at sætte den største Deel ved Siden af de Bygninger paa Greven af Bernstorffs Gods, som sindes af 10 til 12 hundrede Rigsdalers Værdi, uden at Omkostningerne have været en fjerde Deel mod hine, eller af større Værdi, end at jo Bonden kan betale det vigtigste inden faa Aar, naar de besiddes med Sikkerhed.

Der er sandt, man har hidindtil kiendt en meget beqvemmere Maade, for at hielpe slige ulykkelige Familier istand, ved at udsætte 1 Rigsdaler til hver Fag Huus, uden at beregne et Forskud af Sæde- og Føde-Korn paa 3 til 4re Tønder Rug, 10 Tønder Byg, og ligesaa mange Tønder Havre, Forstreknings Penge,

31

samt Skatternes og Landgildens Eftergivelse i to Aar, visse Læs Høe og Halm, og som Ulykken var stor til for hver Familie 3 til 4re Heste, ikke paa engang, men i flere Aar; Forskudder som under forskellige Revisioner ikkun udgjorde smaa Summer. Men foruden dette, at denne Understøttelse for en ulykkelig Familie mere besværer Jorddrottens Casse, end man i en Hast forestiller sig, saa giver den som oftest Lejlighed til, at den forulykkede Familie maa inden Bygningen er heel eller halv færdig, imod sin Villie indrømme samme for en anden. Dette alt er Følgerne af den fordærvede Forfatning i vort Agerbrug, der gjør, at Bonden maa hænge al sin Brøde paa Jorddrotten, enten hans Ager gaaer under ved Jordskielv, eller hans Huus gaaer op i Røg, ret ligesom hans Bygning var den Kilde, hvoraf han skulde hente al sin Credit med de ringe Afgifter og Paalæg, der burde være Grunden til Statens og Jorddrottens Credit.

Dette maa være nok sagt om de betydeligste nye Forandringer i Følge den lagde Plan til Landsbyerne paa disse Domainer. Man vil hertil føie en kort Underretning om den samme Plans Execution til Hoved-Gaardene, og tilsidst vise Frugterne af hvad der er foretaget, som og hvad man for Eftertiden kan spaae sig af det hele.

Hvad Forandringen angaaer med Hoved-Gaardernes Inddeling til nye Beboere, saa er omtrent

32

1400 Tønder Land af Wordingborg Hoved-Gaards Taxt deelt og indgravet til 22 Lodder eller Parceler, og hele Beldringe Gaards Hoved-Gaards Taxt i alt 664 Tønder Land til 10 Lodder af samme Art, samt Planen udfærdiget for Lekkende Hoved-Gaards Uddeling til 7 Familier. De 32 Lodder under Wordingborg og Beldringe bleve alle ved offentlig Auktion sidstafvigte 4de Juni afhendede, efter de bekiendtgiorde Conditioner, 2de alene undtagne. Disse Lodder ere overdragne til Præster, Kiøbmænd, Forpagtere, en Officier, 2de Bønder, og nogle faa af de Kongel. Betiente i Egnen. Det overblevne Land af Wordingborg Hoved-Gaards Taxt, som strax kan komme under Delingen, bliver efter den lagde Plan tilkommende Aar tilligemed Lekkende Hovedgaards Jorder stillet til offentlig Auction pag samme Vilkor, som det allerede afhendede.

Under Beldringe Hovedgaard finder man allerede opført og under Tag 15 Fag nye Stuehuus og 10 dobbelte Fag Udhuus paa 3de forskellige Lodder, hvortil fortienet at føies et Anlæg af en nye Fiske-Dam, som Hr. Wessendunk, Kiøbmand i Præstøe, paa sin tilkiøbte Lod med vel anvendt Bekostning har udført, og som kan tiene til et fuldkomment Mynster paa slige nyttige Forbedringer i en Egn, hvor alle Arker af Fiske ere næsten ligesaa sielden at overkomme, som i det udyrkede Arabien, uagtet her findes den unaturligste Mængde af Vand til hver Bye. For Resten have de nye Beboere, saavel her, som ved Wording-

33

borg Hovedgaard længe været i fuld Bevægelse med at samle Bygnings Materialier og gjøre nyttige Forbedringer paa deres inddeelte Herligheder.

Legger man endnu til disse Efterretninger dette, at enhver Mand i Dyerløv Bye haver sine Jorder indgryftede for sig alene, at de fleste allerede have gjort Begyndelse med mindre nye Inddelinger, og at samme Arbeide fortsættes til de øvrige Byer, saavidt det endnu Har været mueligt at udrette noget af Vigtighed meden oprørt Hob, der sielden have kiendt de beste Loves Kraft, uden ved Undertrykkelse; som og at flere end 6 til 7 hundrede Tønder Land, saavel til Landsbyerne, som Hoved-Gaardene, der forhen stode under Vand, ved den lagde Plans Forbedringer ere forvandlede til frugtbringende Ager og Eng, og endelig, at 4 til 5 Fierding Vei med behørige Broer og Vandsluser af Steen og Træ ere af nye anlagde og indrettede i den Orden, der ophøjer Landets Værdi, og med det Overlæg, der inden kort Tid skal anprise deres Værd, langt over de barnagtige Anlæg, som vise sig paa ethvert Sted i denne Egn, ja næsten paa et hvert Sted i Landet, som ikke er kommen under en Marmillots Betragtning; Saa har man berettet Dem, min Herre, de vigtigste Hoved-Forbedringer med disse Domainer til October Maanedes Udgang indeværende Aar. Endnu staaer altsaa

tilbage at forklare Dem de første Frugter af disse Forbe-

34

Uden at geleide disse Efterretninger, min Herre, med nogen overdreven Roes, saa tør man driftig paastaae; at blant alle Indretninger til Forbedring i vor Landvæsen, skal man ikke opvise en eneste i Dannemark af vigtigere Fordele for Kongen og Landet, end denne.

Hvad Indtægterne af Hoved-Gaardene angaae, saa har man ovenfor anført et summarisk Indhold af samme. For Resten findes ingen Tønde Land af den sletteste Jordart, saavel i Ager som Eng, saavel den Deel der staaer under Vand, som de mest moradsige Steder, der jo er belagt med aarlig Afgift af 5 Skiepper Byg, ligesom den beste Jordart af samme Maal ikke er ansat høiere end 8 Skiepper af dette Korn. Den eneste Deel af de Kongel. Domainer i Dannemark, som kan sættes i Ligning med denne Indretning, er en lige ypperlig Indretning med Hoved-Gaards Markerne til Hirschholm og Hiortespring paa Kiøbenhavns Amt, den første ligger i en nærerig Egn 3 Mile fra Hovedstaden, den sidste 1 1/2 Miil; men det er bekiendt nok, at Afgiften af disse 2de Herligheder langt understiger Afgiften af Hoved-Gaardene paa disse Domainer, som falde 10 a 12 Mile paa den søndre Deel af Sielland. Med alt dette, er det noksom bekiendt, hvor megen Kongel. Maade de første Beboere nød paa Hjortespring, og hvor mange Opmuntringer der blev udfunden, for at lokke nye Jordbrugere til denne udyrkede Deel, hvis første Frugter nu allerede prise den Herres Indsigter som var aarsag og Styre i denne Forfatning.

35

Med alt dette staaer den Sandhed uryggelig fast, at saalænge endog de vigtigste Indtægter af Hoved-Gaardens Marker betragtes som de væsentligste af vore Jordegodser, saa skal Jorddrottens Interesse af disse Herligheder blive meget ubetydelige.

Efter denne Sætning bliver altsaa de Kongel. Indtægter at bedømme, dersom den lagde Plans Exempel skal tilveyebringe Staten den Nytte Hans Majestæt af saa høi Kongel. Maade har sigtet til ved samme.

Det er altsaa ikke nok, at de Kongel. Indtægter af Hoved-Gaardene efter den lagde Plan blive større end forhen. Der er ikke nok, at Landet paa denne Kant vinder flere end 50 duelige Familier af Agerbrugere, som nødsages at anvende deres Formue og den yderste Flid og Vindskibelighed for at frembringe en utrolig større Mængde af Producter, end disse Strækninger nogensinde havde udbragt under den beste Forvaltning af samme. Nei! min Herre, dersom denne nye Forandring med disse Hovmarker, en Strækning af Landet omtrent af 4000 Tønder Land, ikke tillige med den muligste Vished aabner utallige nye Kilder for Indtægternes mere end dobbelte Forøgelse paa den ulige store Strækning af nogle og 50 tusinde Tønder Land, som disse Domainers Bøndergods bestaaer af, saa fortiente den hele Forandring ikke Navn af Forbedring i vor Landvæsen. Her er det først, at den lagde Plan skal vise sine uendelige store Fordele, efter at de ulykke-

36

lige Fordomme tilsidst ere overvunden, som Mangel paa Indsigt i Agcrbruget mere end egen Interesse saa længe har understøttet i Dannemark.

Det Mynster, som vor udødelige Friderich den 5tes Minister allerførst opgav Dannemark, skal endog i sin spæde Barndom tiene, som det beste og vigtigste til Bestyrkelse for den lagde Plans lykkelige Udfald med disse Domainer. Ja selv de Erfaringer, som denne Plan i sin allerførste Begyndelse legger hver Mand for Øine, ere allerede vigtige nok til at forklare Dem, min Herre, og Landets udkaarne Patrioter, at man ved de lige nyttige Forbedringer i vort Agerbrug, som begge disse Planer sigte til, er i Stand til at udbringe baade Jorddrottens og Bondens Fordele end høiere 12 Mile fra Residente-Staden, end paa Greve» af Bernstorffs Gods.

Man har forhen berettet, at den første Landsbye, til hvilken den lagde Plan er udført i Efteraaret 1771 paa disse Domainer, var Dyerløv Bye under Beldringe Gods. Ligeledes har man forklaret Dem, min Herre, at denne Bye bestod af 14 fattige Gaardmænd, og en øde Gaard, hvis Bygning fandtes nedbrudt, nogle faa Fag undtagen, som til en Huus-Familie vare indrettede, da Jorden laae splittet blant Byens øvrige Jorder. Men som Byens naturlige Herligheder gav Lejlighed til at oprette denne nedlagde

37

Gaard, saa tilfaldt den Kongen ved den anstillede

Lodkastning.

Sidstafvigte Sommer blev denne øde Gaards Jorder stillede til offentlig Auction paa Beldringe Gaard den 2den Junii, og den høistbydende tilslagen, med Forsikring om Arvefæste paa 99ve Aar, samt Befrielse for

Hoverie, en Spand- og 2de Gangdage alene undtagne, som af Hver fulde Tønde Hartkorn skal forrettes efter Gaardens Ansætning i alt 5 Tønder 3 Skiepper 2 Fierdingkar 13/14 Deel Album, imod at den Høistbydende for disse tvende Herligheder har forpligtet sig aarlig af Hver Tønde Hartkorn at erlægge 10 Skiepper Byg, som betales i Penge efter hver Aars Capitel-Taxt, foruden alle øvrige ordinaire og extraordinaire Kongelige Skatter og Contributioner med Landgilde og Tiendepenge. Som ingen Bygning, Besætning eller Sædekorn blev udsat til den øde Gaard, saa er den Høistbydende forundt 2de Aars Skatte- og Landgilde-Frihed, samt Bygnings-Tømmer til 36 Fag Huus, som han dog selv lader fælde og skiere for egen Regning.

I en Egn, hvor man ligesaa lidet kiendte Jordens rette Værdi, som de til denne øde Gaard forundte tvende Herligheder, maatte denne anseelige Forøgelse i Afgifterne naturligvis anstille den største Opmerksomhed og Misundelse. For Hoveriet er i Almindelighed tilforn betalt 20 a 28 sz. pr. Tønde Hartkorn,

38

ligesom nogle faa give 16 Mk. af fire Tønder Hartkorn, ande 4re Rdlr. af 9 Tønder. Blant alle bleve ingen mere opmerkfomme, end Jordbrugere i Dyerløv, og blant disse de især som havde udfløttet deres Gaarde, da ingen fandt mere Smag i at tage Deel i disse Herligheder, end de, skjønt de frygtede i Førstningen, at Afgiften af den øde Gaard blev et Mynster for dem.

Med faa Ord: Fire Maaneder efter denne Auction, have syv Gaardmænd til Dyerløv Bye med det fuldkomneste Overlæg tilbudet sig skriftlig, aarlig at erlægge for Arve-Fæste paa 99ve Aar, samt Befrielse for Hoverie 10 Skiepper Byg, og efter 8te Aar 12 Skiepper af hver fulde Tønde Hartkorn, imod at Kornet betales i Penge efter hvert Aars Capitels-Taxt, og desuden af hver Tønde Hartkorn at forrette en Spandog to Gangdage. Disse 7 ere de 5 Udflyttede og 2de nye Fæstere, som have modtaget Gaard efter Forandringen, ved at ægte 2de Enker.

Den Indvending, min Herre, mod denne betydelige Forøgelse i Afgifterne: at Bonden lover got nok, til han skal betale, og da er intet at erholde, har den samme Grund, som den, der gjøres mod Produkternes meer end dobbelte Forøgelse af vor landbrug, og fortienet ikke at besvares til vore Tider. Med Græmmelse hørte man næsten af alle Stænder den samme Indvending, da det blev bekiendt, at den største

Deel af Bønderne i Gientofte, Wangede og Or-

39

drup havde vedtaget at betale Aarlig 15 Mark af Hver Tønde Hartkorn for Arve-Fæstes Meddelelse og Befrielse for Hoverie. Men Erfarenhed har viist, hvor ugrundet denne Indvending var, uagtet disse Herligheder for Aaret 1767 ikke have været højere betalt af nogen Bonde i Danmark, saavidt man er bekiendt. Uden at erindre, at Greven af Bernstorff var den første Herre i Danmark, der satte sig i Gabet for de skadeligste Fordomme, som et ødeleggende Agerbrug og et slet indrettet Landvæsen have født af sig indtil denne Dag, saa brød denne Minister Isen, og udviste en Gierning som skikkede sig før en Bernstorff, for en Slægt, som bestandig er udmerket ved de ædle og høie Handlinger, der første Gang bestemte dens Varighed.

Med alt dette saa kan Staten i et Land af Danmarks naturlige Frugtbarhed ikke fordre vigtigere Afgifter af nogen Stand, end være Jordbrugere og Landmænd; dette uagtet, have disse hidindtil været meget ringe, til ikke liden Svækkelse for de øvrige Stænder. Men under Agerbrugets og vor Landvæsens nærværende Forfatning at forøge Statens Afgifter var at give Jordegodserne det sidste Stød til det Heles Undergang. De behage altsaa selv at bedømme, hvilket Middel der bliver det beste, og hvilken Vei den sikkerste uden Anstød.

Dette maa være nok sagt til Deres Underretning, min Herre, om de første Frugter, som den lagde

40

Plan til Forandring med disse Domainer allerede have viist paa ringere Tid end et Aar, endog under de nedrigste Forfølgelser og al muelig Modstand, som man undseer sig ved at betro Pennen, for ikke at beskiæmme Menneskeligheden.

De tillade, at man af disse allerede viste Følger slutter med den mueligste Vished til Indtægternes meer end dobbelte Forøgelse af disse Domainer inden en Tid af 12 Aar eller ringere, ligesom Planen udføres med mindre eller større Understøttelse, Flid og Forsigtighed.

Man har forhen berettet, at det ufrie Hartkorn, disse Domainer bestaae af, udgjør i alt 4037 Tønder. Ved at beregne Indtægten pr. Tønde Hartkorn, for disse 2de Herligheder af Arve-Fæste og Befrielse for Hovene, til 12 Skiepper Byg efter det første givne Exempel med den fattigste Bye, udkommer 6055 Tønder Byg, hvis Sum i Penge ansat til 2 Rdlr. Tønden, udgjør i alt 12110 Rigsdaler. I Steden for at beregne denne Indtægt ringere, end her er ansat, kan man med Grund anføre nogle hundrede Tønder Hartkorn, som med Tiden skal

indrente 2 til 3 Tønder Byg pr. Tønde Hartkorn for berørte Herligheders Meddelelse, ligesom den lagde Plan et Aar efter det andet viser sine fordelagtige Følger fra den rette Side: naar tillige ved Forandringen forbeholdes en Spand- og to Gangdage af hver fulde Tønde Hartkorn,

41

saa skal man inden faa Aar sættes i Stand til at bringe Værdien for dette Tal af Spand- og Gangdage til en ligesaa betydelig Sum, som den Distriktets Jordbrugere hver især for nærværende Tid have tilbudet at betale med 4000 Rdlr., lad være, Bønderne dog herved tillige have forpligtet sig at forrette nogle faa Spandog Gangdage.

Hvad man her har sagt, for at forklare Mueligheden af de Kongel. Indtægters Forøgelse af disse Domainier, er bygget paa Erfarenhed og de naturlige Herligheders Værdie, denne Strækning af Sielland bestaaer af.

Af disse samme Grunde vover man desaarsag at fortsætte denne Beregning, med Tillæg, at Jordebogens gamle Indtægter ved Konge- og Kirke-Tiendepengene efter den lagde Plans Execution skal bringes i det mindste fra 1200 Rigsdaler til 2400de, som og, at de ubetydelige Huus-Afgifter, som hidindtil ere beregnede til 1694 Rdlr., inden saa Aar skal overstige 4300de Rigsdaler. Uden at erindre, hvad Jordebogen af den billigste Grund inden kort eller lang Tid aarlig burde regnes til Indtægt for 911 Skovlæs Brænde og Gavntømmer, samt 3000 Læs Stavre og Gierdsel, som Skovene hidindtil aarlig maa afgive, uden mindste Indtægt for Cassen, men som her ikkun ansættes til 1200 Rdlrs. Værdie i Penge.

42

Det forstaaer sig, saa længe Bonden er i den Forfatning at Indtægterne af hans Jord ikke tillader Ham at betale Skatterne, saa nødsages enhver Proprietair at lade sine Skove staae aabne til hans Nødvendighed som hans Korn-Magaziner; nægtes det første, tager Bonden vist paa egen Haand til større Tab for Skoven, men i sidste Fald forlader Gaard og Grund med et.

Man spørge vore Amagere, hvorfra de erholde deres Brænde og Gavntømmer, de give strax til Svar, paa det Sted, vi erlægge vor rede Skilling. Jorden overalt i Sielland er ikke mere forbandet, end paa Amager. Man rydde ikkun de utallige Hindringer af Veien, som dæmpe dens Frugtbarhed, og forbyde dens Dyrkere at føle deres værdige Kald. Enhver Plet af denne Provints skal hastigere opvise sin Amag end nogen anden, og vor Bernstorsffs uødkelige Æreminde besegler jo allerede denne Sandhed.

Uden altsaa, min Herre, nøiere at betragte den Indflydelse, som den lagde Plan har paa tusinde ukiendte Nærings-Veie, og langt flere ukiente Slægters varige Floer og Velstand, saa maa det anførte være nok, for at sætte Dem paa de Spor, der skal overtyde Dem om de Kongelige Indtægters Forøgelse af disse Domainier fra ringere end 17000 Rigsdaler, til en Sum af 38600 Rdlr. med den Visbed, at man, under behørig Understøttelse drister sig, at indestaae for Bereg-

43

ningens Rigtighed. Med dette rene Tillæg, at disse Jordebogens nye Indtægter, naar Planen er udført ikke skal være forbundne med tredie Delen af de Forstrekninger, disse Domainier forhen aarlig have været behæftede med, og at de Bekostninger, som den lagde Plan kan affordre, i en Tid af 8 til 10 Aar, ikke bør overstige 50 til 60 tusinde Rdlr.; altsaa omtrent 2000 Rdlr. mere aarlig, end de nye anbudte Hoveriepenge af disse Domainier beløbe sig til.

Dog! førend dette Brev sluttes, vilde De tillade, min Herre, at man føier til forestaaende Beregning over Indtægterne for Kongen, en anden ligesaa simpel over de Fordele Jordbrugerne paa dette Distrikt tillige kan spaae sig inden to a tre Aar efter den lagde Plans Execution til enhver Landsbye. De kan deraf des fuldkomnere indsee de Grunde, paa hvilke denne betydelige Forøgelse af Jordebogens Indtægter bør bygges, og ved Hielp af den Erfarenhed, Landet selv frembyder, uden at søge den hos de af vore Naboer, som saa langt overgaae os, tillige indsee deres Rigtighed.

Man har tilforn antaget, at den Strekning af disse Domainier, som under nærværende ødelæggende Forfatning i vort Agerbrug findes dyrket og udyrket, ikkun bestaaer af 52 tusinde geometriske Tønder Land. Uden i Forveien at erindre, at Jordbrugerne til de allerfleste Byer, hvorfra neppe kan undrages tre paa

44

det hele Distrikt, ikke indavle 3die Kornet af Rug, eller fierdefold af Byg, det eene Aar at bøde paa det andet; saa gives der ikke faa, men mange Aar, i hvilke Indavlingen især af Rug neppe indbringer Sædekornet, i det mindste ikke med større Held, end til Hammers Bye under Beldringe Gods afvigte Aar, hvor man Havde faaet 83 Tønder Rug, som ved Eftersyn befandtes at indbringe 138 Tønder 4 Skiepper. Ligesaa slet fandtes det til Ørsløv Bye, 2de Strekninger over 300 Tønder Hartkorn, og saaledes findes det næsten hver Aar til de største Byer, og til de især, som eie det frugtbareste Land. Efter de Erfaringer, som altsaa hele Sielland frembyder til

enhver Landsbye, og de man især med megen Bedrøvelse har indsamlet paa dette Distrikt, samt Bondens aarlige Mangel, kan man med Sandhed paastaae, at der neppe findes 5000 Tønder Land til alle Distriktets Landsbyer, som fortiene Navn af veldyrket Jord i ringe Forstand.

Ikkun 7000 Tønder, som gives, eller kun modtage, maadelig Dyrkning, 10000 Tdr. slet dyrket i ringeste Forstand, og 30000 Tdr., som med rette gives Navn af udyrket Land, uden at give Sædekornet, og som deels staae under Vand, deels aldrig været Plov paa, deels bevoxen med Skov af ringe Indtægter, kort af samme Skikkelse, som strax efter Syndfloden, f. Ex. Castrup, Stenbjerg, Knudsbye,

45

Orebye, Stubye, Næss, Sallerup, Ring, Koestræde, Kiøng, Lundbye, Hammer, Hammers Thorup, Sverborg, Nebølle, Nebølletorp, Svindinge, Snertinge, Udbye, Skallerup, Ørsløv, Ugledie, Lekkende, Staarbye, Kallehave, Stensved Overdrev, en Strekning af nogle tusinde Tønder udyrket land. Med saa Ord, til enhver Bye findes de betydeligste Strekninger, som indbefattes under disse 30000 Tønder land af disse Domainers Hartkorn. Uden at gjøre en Reise, min Herre, skal man af de forfærdigede Carte-Tegninger oplyse Dem om denne Sandhed.

Man kan altsaa af hele Distriktets Areal i Tønde land beregnet, ikke antage høiere Tal, end 22000 Tønder land, som nogenledes kan gives Navn af dyrket Jord. Men uden at fordre anden Siel af vor Siellandske Bonde, end den de fleste eie, og to gode Næver, saa skal det ikke falde vanskeligt, efter den lagde Plans Execution at forbedre:

a) De 5000 Tønder land, som nys forhen er givet Navn af vel dyrket Jord i ringe Forstand, saaledes at disse inden to Aar efter Forandringen frembringer i det mindste 1 1/2 fold mere end til-

46

forn. En nye Gevinst for Distriktets Jordbrugere i Korn beregnet af alle Slags - - - 7500 Tdr.

b) De oven anførte 7000 Tdr. af maadelig dyrket Jord i slet Forstand, under samme Vilkor efter Forandringen, i den Grad, at disse indbringe 2 1/2 fold mere, end forhen, saa bliver denne Gevinst, paa samme Maade beregnet, at ansætte til - 17500 Tdr. c) De 10000 Tdr. Land slet dyrket Jord, saaledes at samme ikkun aarlig indbringer Bonden 3 1/2 fold mere, end under nærværende slette Forfatning, saa bliver dette en tredie Gevinst, i Korn beregnet, af - 35000 Tdr. d) Og endelig antages, at af de 30000 Tønder Land, som til den udyrkede Jord er beregnet, findes 6000 Tønder Land, som saaledes er bevoxen med Skov, at dennes Brug for Bonden paa ingen Maade kan ansees af nogen betydelig Værdie; men derimod at de øvrige 24000 Tønder Land ved den allersimpleste Cultivation, efter Vandets Afledning og Jordens Indfredning, ikkun aarlig skulde indbringe 5 fold af alle Slags Korn over

47

Værdien af de ringe frivillige Frugter denne Strekning hidtil forbydes at frembringe, saa bliver denne nye Forraad af Produkternes Forøgelse her at ansatte til - - 120000 Tdr.

Hvilken ukonstlede Beregning over Distriktets Bønders nye Forraad, efter den lagde Plans Execution, paa Grund af den simpleste Erfaring i vort Agerbrug, viser den fulde nye Forraad at beløbe sig til - - - 180000 Tdr.

af alle Sæde-Arter.

Efter en antagen Middelpriis paa Rug, Byg, Erter, Boghvede og Havre af 2 Rdlr. Tønden, troer man med Grund at kunde ansætte ovenanførte nye Gevinst af Produkter for Jordbrugerne paa disse Domainers til 3 Tønder Guld og 60 tusinde Rigsdaler, uden at nogen Mand, der har den mindste Kundskab, enten om vores nærværende slette Agerbrug, eller et fuldkomnere, skal kunde ansee denne Beregning for overdreven i noget Tilfælde.

Ved at erindre, at de Indsigter, man i en Tid af 12 til 14 Aar har søgt at forskaffe sig om et velindrettet Agerbrugs store Fordele, tydelig nok har lagt denne Sandhed for Dagen, som de største landmænd i England længe have erfaret, at veldyrkede Enge indbringe deres Eiere næsten 12 Procent, imod at vel-

48

dyrkede Agre neppe indbringe lidet over syv; saa maa dette være nok sagt for at forklare Dem, min Herre, af hvad Grund Indtægterne af Produkternes foranførte Forøgelse alene ere beregnede i Korn, og ikke i Høavling. De vil deraf tillige erfare, at Fordelene snarere over- end understige de her anførte.

Hvor meget man endnu havde at legge til, for at forklare Dem de lykkelige Udsigter, Danmark inden faa Aar kan haabe ved sit Agerbrug, naar den Plan, Hans Majestæt har lagt til Forandring med disse Domainers først lidt efter lidt viser sine gode Frugter, saa seer man sig dog forbunden for denne gang at nedlegge Pennen,

for ikke at meddele Dem et alt for unaturlig Brev, eller trætte Deres ædle Nysgierrighed.

Giern havde man ønsket at opfylde Deres sidste Begiering, ved at føie to Ord til om de vigtigsie Aarsager vore landmænd opgave for landets nærværende Kornmangel, dersom man ikke stod i den Tanke, at De af dette Brevs Indhold nogenledes best indseer samme, og selv er i Stand til at lægge Resten til. Dog for saavidt muelig at efterkomme deres Begiering i Hovedposterne af Deres Brev, vil man til Slutning meddele Dem et Udtog af en god Vens Betænkning over de vigtigste Grunde til Landets Kornmangel, som man nyelig overkom. Forfatteren er fuldkommen af Deres Mening, min Herre, at det ikkun er en Skingrund vore Landmænd foregive, naar de søge Aarsa-

49

gen til Kornets Mangel alene i Qvægsygen; men fornemmelig saa længe den ikke treffer Landet overalt til een Tid. Han paastaaer, at den Skade, Landet i Almindelighed har lidt ved Qvægsygen, uden at betragte visse enkelte Steders Tab, inden to Aar erstattes rigelig ved Nærings-Midlernes større Overflødighed for de fra Sygdommen frelste Kreaturs, som og at det overblevne Tal af Creature giver dobbelt Melk, og findes ligesaa store af Vext, som et dobbelt større Tal af Høveder for Sygdommen. Hvad den Mangel betreffen, som foregives, at Jorden skulde have lidt paa Giødning, saa paastaaer han, at ingen Mand i Landet har haft Aarsag, end ikke et Aar efter Sygen, at besvære sig over en større Mengde Foer, end hans Creature kunde fortære; i det mindste ikke over Lejlighed for at bringe det til Forraadnelse. Han legger til, at det ville blive en al for stor Bebreidelse mod vore Landmænds Indsigter, dersom disse ikke kiendte, eller vidste at opdage endog til enhver Landsbye andre Midler, for at frembringe Jordens Frugtbarhed, end det eneste ved Creaturenes Excrementa, og paastaaer, at Himlen har tilskikket Dannemark denne Straf for den unaturlige slette Omgang man næsten over alt bruger ved Hornqvægets Opelskning og Underholdning. Til Slutning siger han: vore Enge dyrkes saa slet, og vore Creature græsses og foeres paa en saa uforsvarlig Maade, at dersom Sygdommen ikke borttog Hornqvæget, naar dets Formerelse er bragt til en vis Høide, saa skulde disse Kreaturs tilligemed vore Heste crepere af Hunger.

50

Merkeligt er det ellers, hvad Forfatteren ved denne Lejlighed beretter: Dersom vor Agerbrug først blev sat i den Stand, som paa Greven af Bernstorffs Gods, saa skulde vore Jordbrugere hverken Sommer eller Vinter mangle overflødig Græs og Høe for den melkerige Koe eller stærke Oxe, hiin skulle syv til 8 Maaneder efter dens Indkiøb have betalt sig, og begge til alle Tider af Aaret findes saa vel ved Magt, at Eyerens Tab ville blive meget lidet, om han ved Sygens Komme greb til at lægge dem i Salte Tonden. Han paastaaer selv under samme lykkelige Forfatning i lige ulykkelige Tilfælde at være betalt endog for Huden af et faadant Høvede 21 Mark i Januari Maaned af Garver Hofmann ved Nørre Port, da denne Mand kiøbte Stykket for 3 til 4 Mark af hans Naboer, som befandt sig under den fordervede Forfatning i vor Agerbrug, der gjør, at Hornqvæget alene bestaaer af Skind og Been hele Aaret igiennem, undtagen med ringe Forandring nogle faa Maaneder i Efterhøst.

Folkemængdens Formerelse i Hovedstaden troer han ikke at have bidraget til Kornprisernes Forøgelse, som han er af de Tanker, at denne ligesaa stærk har forminsket sig i Kiøbstæderne og paa Landet fra den Tid Næringsveyene ved Kornprisernes idelige Stigen bleve mere og mere tilspærrede. Derimod foregiver han, at en bestandig Udførsel af Landets Produkter har foraarsaget det vigtigste, fornemmelig, fordi man ved en uafbrudt Udførsel ikke tillige har paaseet, at landets Pro-

51

dukter aarlig forøgede sig i Forhold til Udførselen. Af denne Grund paastaaer han, at den allerstørste Deel af vore Jordbrugere ere komne i Underbalance, som Prisen paa Korn-Vahrene steeg et Aar høiere, end det andet, og som det paa ethvert Sted i Landet faldt Bonden mere eller mindre vanskeligt at erholde disse, deels af Mangel paa Penge, deels af Mangel paa Credit, just til den Tid af Aaret, Gevinsten var størst for Kiøbmanden ved Vahrenes Udførsel, og Bonden behøvede den største Mængde for at besaae sin Jord, og for at holde Livet i Plovbesterne. Havde derimod, siger Han videre, nogle og 50 tusinde Familier af Agerbrugere fundet den samme Lejlighed til at forøge Landets Produkter, som et ringere Tal, end 10 til 12 hundrede Kornhandlere fandt til Gevinst; først med at udbringe et ringe Overskud, og i de sidste Aar ved at overlade Fremmede endog af den Forraad, Landets egne Indbyggere selv behøvede, saa skulle ingen Mand i et Land af Dannemarks naturlige Frugtbarhed haft Aarsag til vore Tider at klage over Kornvahrenes uindskrænkede Udførsel, og ligesaa lidet over Misvext. Han ytrer ved denne Lejlighed en Tanke, som fremfor alle fortienner den største Opmerksomhed: At Dannemark, siger han, i de sidste 7 til 8 Aar har nolens volens seet sig nødsaget til 3 a 4 Maaneder af Aaret, uden Regieringens Tilladelse, at afhielpe dets Mangel ved fremmede Kornvahre. Skulle denne Sætning være rigtig, som Gud forbyde! saa skal neppe 3 til 4

52

frugtbare Aar i en Rad afhielpe vor Nød efter Ønske.

Uden videre Udtog af Forfatterens Tanker over denne Materie, vil man slutte dette Brev med den korte Afbildning, han giver paa vor Landvæsens Forfatning og den største Deel af vore Landmænds Tænkmaabde til vore Tider.

Det er en soleklar Sandhed, siger denne Forfatter, at den Mangel, Landet følte afvigte Aar, og som ikke uden fremmed Hielp ville blive mindre følelig indeværende, ene og alene har sin Grund i en længe fordervet Huusholdning med vor Agerbrug, og ikke i en Misvext, som jo kunde forebygges. Denne Mangel er ikke nye. Nei! vi have i mange Aar, under det fredeligste Regimente, ved vore ringe Indsigter tilstoppet Kilderne for alle de Velsignelser, ved hvilke Jordens og Havets Afgrøde kunde berige Landet. Hvad er naturligere, end at den Søvnagtighed eller længe ilde anvendt Flid ved det frugtbareste Lands Agerdyrkning, nu, ligesom med eet, viser sine onde Følger paa en dobbelt følelig Maade.

De Forandringer man hist og her i Landet haver foretaget til Forbedring, vise for største Delen den samme Nytte, som at sætte en nye Klud paa en gammel Kiortel. Den mest frugtbare Jord

53

især i Sielland, dette kostbare Land, dyrkes uden Overlæg, uden Indsigt i de allerførste Grund-Regler af Naturlæren. Selv Svinenes Rodning opirrer de fleste Agres Frugtbarhed mere, end Plovens unaturlige Snit og Gang. Vi betragte Sæden paa Marken, som det skønneste Malerie betragtes af den, der ikke har den mindste Kundskab om Reglerne i Maler Konsten. Naar Jorden skiules med Straa og Ax, saavidt vor Øie rekker, strax voxer Glæden over et frugtbar Aar ofte af ingen anden Grund, end fordi denne Velsignelse frembringes med saa ringe Møie og Eftertanke: men hvor stor denne Strekning er imod den ubesaaede, om Straaet af denne Sæd er 3/4 høi, eller 2 Alen og derover, og endnu mindre om Axet gemmer 8 eller 80 Korn, eller hvor mange af det forefundne Tal der ere golde, og hvor mange der skal tiene til Menneskenes Føde, alt dette synes ikke at komme under de fornuftige Skabningers Betragtning, paa hvis nærmeste Omhue Landets Dyrkning alene beroer. Men at paastaae, at denne samme Skabning har Kræfter nok til at forebygge disse Mangler, dette kalder Hoben at gribe ind i Guds Hemmeligheder. Saa lidet tiende vi i Almindelighed de Indsigter, der kræves af en sandmand, og ligesaa lidet Le himmelske Tanker, der ere forbundne med dennes Beskiæftigelser, og sætte disse saa høit over alle Menneskelige Handlinger.

54

Denne ukyndige og uopmerksomme Vandel, i at kiende og benytte os af Landers kostbare Herligheder, er Grunden til de frugtesløse Løfter, vi erfare næsten hver Sommer om en deilig og frugtbar Høst, men aldrig saasart er Sæden bragt i Laden, førend vi hænge med Øret ved at erfare næsten overalt, at denne giver lidet i Skieppen, og at Foeret er ringe. Da først virker den gamle Mangel med uafbrudte Skrit, og Prisen bliver ved at stige langt over den Sum, man fastsatte Sommeren forhen, ved at betragte Sæden paa Marken, som den Blinde Farven. Dog uden endnu at undersøge, hvor megen Deel vor egen Dumhed og Efterladenhed har i disse yttrende Mangler, saa gaae vi en giennere Vei med at anstille Forundringer over samme, og tilsidst skyde Skylden snart paa den indfaldne Kulde, snart den Regn, snart hin Soelskin. Saaledes dysses vi i Søvn et Aar efter det andet, og indbilde os at have gjort alt, hvad vi formaae, naar vi tilstdst ofre Bebreidelser mod den Godheds Haand, der fortienet dobbelt Tilbedelse for den ringe og uforskyldte Velsignelse, Jorden frembringer under vore usle Indsigter og uvirksomme Flid. Jeg har den Ære at være o. s. v.

Skrevet den 1ste Novbr. 1772.

55

Trykfeil. Side 15 litt, 1 læs tilligemed i Steden for foruden. Samme Side lin. 13 læs Ynk i Steden for Hug.

56